

Masterthesis:

Perspectief & Gelijkenis in Narratieve Overtuiging

Het effect van perspectief en gelijkenis op transportatie en zelfrefereren in
narratieve overtuiging

Radboud Universiteit Nijmegen

Naam:	Lynn Arts
Student nummer:	S4166868
Begeleider:	Anneke de Graaf
Tweede beoordelaar:	Beryl Hilberink
Datum:	17-07-2016
Studie:	Communicatie en beïnvloeding (MA)
Onderzoeksinstituut:	Radboud Universiteit Nijmegen
E-mail:	lbm.arts@student.ru.nl

VOORWOORD

De masterscriptie die voor u ligt gaat over de invloed van perspectief en gelijkenis in narratieve overtuiging. Met dit onderwerp sluit ik mijn mooie jaren als student aan de Radboud Universiteit af. Ondanks enkele fysieke uitdagingen heb ik met veel plezier aan dit onderzoek gewerkt. Het onderwerp zelf heb ik gekozen omdat ik tijdens mijn master eerder onderzoek heb gedaan naar narratieve overtuiging. Het is een erg intrigerend onderwerp. Communicatie via verhalen is inzetbaar waar doorsnee communicatiemiddelen tekortschieten. Het biedt ons kansen om de wereld om ons heen op een positieve manier te veranderen.

Dit onderzoek had ik natuurlijk niet kunnen doen zonder de hulp van anderen. Graag wil ik mijn eerste begeleider, Anneke de Graaf, bedanken voor haar hulp tijdens dit masterscriptietraject. Ik heb veel gehad aan haar feedback, meedenkendheid en geduld. Daarnaast wil ik mijn ouders Willem Arts en Mariët Arts-Ten Have en mijn zus Susan Arts bedanken omdat zij altijd voor mij klaarstaan en er tijdens dit scriptieproces ook voor mij waren. Graag wil ik Ellis van Duist bedanken voor haar kritische blik, Inge Dijkhof voor de culinaire ondersteuning en Anne van de Donk voor haar algemene assistentie. Ook wil ik de University of Toronto bedanken omdat zij mij de ruimte boden om hier in Canada mijn scriptie af te maken. Verder wil ik graag Rachel Arends, Wout Arts en Oliver Norton bedanken voor hun hulp toen bleek dat ik hier geen toegang kon krijgen tot SPSS.

SAMENVATTING

In dit onderzoek naar narratieve overtuigingskracht wordt getest of een eerste-persoonsperspectief een positieve invloed heeft op de mate van transportatie dat een verhaal oproept. Daarnaast wordt er onderzocht of meer gelijkenis met een hoofdpersoon leidt tot meer zelfrefereren bij lezers. Ook wordt er in dit onderzoek gekeken in hoeverre er een relatie bestaat tussen de narratieve processen transportatie en zelfrefereren.

Een experiment met tussenproefpersoonontwerp ($N = 123$) is gehouden waarin in vier narratieven is gevarieerd tussen eerste- en derde-persoonsperspectief en in hoeveel overeenkomsten de proefpersoon met de hoofdpersoon vertoont.

De resultaten lieten geen invloed zien van perspectief op transportatie. Wel bleek in dit onderzoek meer gelijkenis met een hoofdpersoon te leiden tot minder zelfrefereren. Ook bleek er een relatie tussen de narratieve processen transportatie en zelfrefereren. Daarnaast demonstreerde dit onderzoek dat eerste-persoonsperspectief ten opzichte van derde-persoonsperspectief in een narratief leidt tot meer zelfrefereren. Dit effect werd gemedieerd door identificatie.

Dit onderzoek laat zien dat transportatie en zelfrefereren wel degelijk een relatie hebben en dat meer gelijkenis met een personage niet altijd leidt tot meer zelfrefereren en mogelijk zelfs averechts kan werken met betrekking tot overtuigingskracht. Beperkingen van dit onderzoek zijn dat alle respondenten vrouwelijke studenten waren, wat betekent dat de uitkomsten mogelijk geen afspiegeling zijn van effecten in de algemene populatie. Daarnaast heeft het onderwerp van de narratieven, namelijk alcoholgebruik, mogelijk invloed gehad op de onderzoeksresultaten.

INTRODUCTIE

Communiceren door verhalen is in opkomst als een belangrijk middel van overtuiging. In de afgelopen jaren heeft communicatieonderzoek vastgesteld dat blootstelling aan narratieven de kracht heeft om attitudes te beïnvloeden (bijv. Green & Brock, 2000; Moyer-Gusé & Nabi, 2010; Slater, Rouner, & Long, 2006; Appel & Richter, 2007). Bij deze overtuigingskracht zijn verscheidene mentale processen betrokken (Murphy et al., 2013). Deze mentale processen doen zich voor tijdens het lezen van een tekst. Eerder onderzoek heeft aangetoond dat twee van deze processen, transportatie en zelfrefereren, een belangrijke rol spelen bij narratieve overtuiging (De Graaf, 2014; Green & Brock, 2000).

Met transportatie wordt het gevoel van jezelf verliezen in een verhaal bedoeld (Green & Brock, 2000). Zelfrefereren is het proces waarin de lezer wordt herinnerd aan zijn eigen ervaringen (Burnkrant & Unnava, 1995, p. 17). Deze processen worden opgewekt met behulp van bepaalde tekstkenmerken. Er is echter nog relatief weinig bekend over welke specifieke tekstkenmerken een narratief overtuigender maken (Dunlop, Wakefield, & Kashima, 2010). Eerder onderzoek stelt wel dat transportatie kan worden beïnvloed door vanuit welk perspectief een verhaal wordt verteld (eerste persoon/derde persoon), maar geeft hier geen uitsluitsel over (Banerjee & Greene, 2012; De Graaf, Hoeken, Sanders, & Beentjes, 2012). De Graaf (2014) brengt een ander tekstkenmerk, gelijkenis, in verband met het proces van zelfrefereren. Gelijkenis heeft betrekking op in hoeverre de lezer overeenkomsten vertoont met de hoofdpersoon van een verhaal (Cohen, 2001). Er is nog geen onderzoek gedaan naar hoe deze eerdergenoemde narratieve processen en tekstkenmerken in verhouding tot elkaar staan. Het doel van dit onderzoek is om meer inzicht te krijgen in de onderlinge relatie van de processen transportatie en zelfrefereren, de tekstkenmerken perspectief en gelijkenis en hun effect op overtuiging.

Narratieven en Transportatie

De kracht van narratieven ligt vooral in het feit dat ze een basale vorm van menselijke interactie zijn. Mensen communiceren en leren door middel van verhalen. Het is een gemakkelijke manier om informatie te verstrekken en verkrijgen (Kreuter et al., 2007). In dit artikel wordt de definitie van Kreuter et al. (2007, p. 222) gebruikt namelijk “een narratief is een representatie van gebeurtenissen en personages die verband houden met elkaar, een identificeerbare structuur hebben, is gebonden aan ruimte en tijd en impliciet en expliciet boodschappen bevat over het onderwerp dat aan de orde is”. Deze definitie omvat een breed scala aan narratieve vormen waaronder ‘entertainment educatie’ (het gebruik van soap series,

cartoons of filmdrama om het publiek te leren over sociale en gezondheidskwesties (Singhal & Rogers, 1999)), journalistiek, literatuur en getuigschriften (Kreuter et al., 2007).

Om de overtuigende kracht van narratieven uit te kunnen leggen zijn er verschillende modellen ontwikkeld, zoals het Extended Elaboration Likelihood Model (Slater & Rouner, 2002), het Transportation Imagery Model (Green & Brock, 2002) en het Entertainment Overcoming Resistance Model (Moyer-Gusé, 2008). Een essentieel component dat wordt teruggevonden in al deze modellen is de beleving waarbij de lezer helemaal opgaat in het verhaal en daarbij de notie van tijd en de wereld om hem heen vergeet. De lezer is hier helemaal gefocust op de gebeurtenissen in het verhaal en betreedt zo als het ware de wereld beschreven in het narratief (Green & Brock, 2000).

In eerder onderzoek van Dal Cin, Zanna, & Fong (2004) en Slater en Rouner (2002) wordt aangetoond dat de impact van een narratieve boodschap afhankelijk is van in hoeverre de lezer deze beleving ervaart. Deze beleving is bekend als ‘absorptie’ (Slater & Rouner, 2002), ‘betrokkenheid’ (Moyer-Gusé, 2008) en ‘narratieve engagement’ (Busselle & Bilandzic, 2009) maar wordt veelal ‘transportatie’ genoemd (Gerrig, 1993; Green & Brock, 2000, 2002). Green en Brock (2000, p. 701) definiëren transportatie naar een narratieve wereld als “een mentaal proces waarbij aandacht, beeldvorming en gevoelens samensmelten”. Het is bij veel mensen vooral bekend als het gevoel van jezelf helemaal in een verhaal verliezen (Nell, 1988).

Onderzoek van Green en Brock (2000) liet zien dat hoe meer transportatie er plaatsvindt bij een lezer, hoe meer de attitudes van de lezer overeenkomen met de attitudes geïmpliceerd door het verhaal. De persuasieve effecten via transportatie kunnen mogelijk worden verklaard op drie manieren: (1) doordat er transportatie plaatsvindt is de lezer mogelijk minder geneigd om tegenargumenten te vormen ten opzichte van attitudes in het verhaal en hierdoor zal de lezer eerder deze attitudes aannemen; (2) door transportatie lijkt het verhaal meer op een waargebeurde ervaring; en (3) transportatie kan leiden tot meer identificatie met de personen in het verhaal en de attitudes van deze personen kunnen daardoor meer invloed hebben op de attitudes van de lezer (Green, 2004; Green & Brock, 2000; 2005; Cohen, Tal-Or, & Mazor-Tregerman, 2015).

Om een narratief persuasiever te maken is het dus belangrijk om transportatie op te roepen. Het manipuleren van transportatie kan worden gedaan op twee manieren. Ten eerste kan men variëren in niet-tekstgerelateerde (externe) factoren. Zo kan een onderzoeker transportatie manipuleren door bijvoorbeeld een lezer bepaalde instructies te geven voorafgaand aan het lezen van de tekst of tijdens het lezen de lezer uit zijn concentratie te

halen. Een nadeel hiervan is dat deze manipulatie zich niet in de tekst zelf bevindt en dit transportatie alleen laat afnemen in plaats van opwekt (Green & Brock, 2000). De tweede manier om transportatie te manipuleren is door te variëren in de tekstkenmerken van narratieven zoals bijvoorbeeld de hoeveelheid beeldspraak of detail die ze bevatten (Green & Brock, 2000; Green, Rozin, Aldao, Pollack & Small, 2004). Vooral nog manipuleren de meeste studies transportatie op een manier waarbij dit afneemt (bijv. Green & Brock, 2000; Green, 2004; Green et al., 2004). In dit onderzoek wordt gekeken naar een potentiële manier om transportatie op te wekken door manipulatie binnen een tekst.

Perspectief en transportatie

Mogelijk kan een manier om transportatie op te roepen worden gevonden in het tekstkenmerk perspectief (Banerjee & Greene, 2012). De auteur of persoon die het verhaal vertelt is de verteller (of narratieve persoon/narratieve stem) (Kluz, 2005; Banerjee & Greene, 2012). Een narratief kan variëren in het perspectief dat de verteller heeft. In een eerste-persoonsperspectief draait het verhaal van de verteller om hem/haarzelf als hoofdpersoon en door dit eerste-persoonsperspectief kunnen de gedachten en ervaringen van de protagonist openlijk worden overgebracht aan de lezer. Naar de hoofdpersoon wordt gerefereerd met de persoonsvorm “ik”, wat waarschijnlijk de lezer uitnodigt om het perspectief van deze persoon aan te nemen (Sanders & Redeker, 1996). In een derde-persoonsperspectief is de narratieve persoon een onbetrokken verteller die de ervaringen van de protagonist vertelt. De verteller verwijst hier naar de protagonist met de persoonsvormen “hij” of “zij”, maar is zelf geen personage in het vertelde verhaal (Segal et al., 1997).

Uit eerder onderzoek blijkt dat narratieven geschreven in een eerste-persoonsperspectief beter worden begrepen dan narratieven in een derde-persoonsperspectief (Pourgivi, Sadhighi, & Kalooriazi, 2003). In ander onderzoek gaven lezers aan zich meer te identificeren met personages in een eerste-persoonsperspectief verhaal ten opzichte van een derde-persoonsperspectief verhaal (Segal et al., 1997). Vergelijkbaar onderzoek van De Graaf et al. (2012) liet zien dat perspectief niet alleen leidt tot meer identificatie, maar ook tot vorming van attitudes die overeenkomen met de attitudes van de hoofdpersoon.

Ondanks dat er een onderscheid is tussen transportatie en identificatie en hun precieze relatie niet helder is, zijn deze processen onmiskenbaar aan elkaar verbonden (Busselle & Bilandzic, 2009; Green, 2006; De Graaf, 2014). Identificatie wordt gedefinieerd als het aannemen van het perspectief van een narratief persoon en hierdoor empathische emoties ervaren (Cohen, 2001, p. 251). Green en Brock's (2000) definitie van transportatie spreekt

wel van emotie, maar er wordt niet gespecificeerd of deze betrekking heeft op narratieve personen. Er is hier sprake van overlap tussen de definities van transportatie en identificatie (Moyer-Gusé, 2008, p.410). Het is dus lastig om een duidelijke lijn te trekken tussen transportatie en identificatie (De Graaf et al., 2012).

Omdat de processen transportatie en identificatie aan elkaar verbonden zijn en perspectief invloed heeft op identificatie (De Graaf et al., 2012), kan verwacht worden dat perspectief invloed heeft op transportatie.

In lijn hiermee stelden Banerjee en Greene (2012) de hypothese dat in vergelijking met een derde-persoonsperspectief, blootstelling aan een eerste-persoonsperspectief zorgt voor een toename in transportatie. Hun hypothese werd echter niet bevestigd. Banerjee en Greene (2012) wijten deze uitkomst aan een niet voldoende sterke manipulatie van perspectief. Om in hun verhaal perspectief te manipuleren gebruikten Banerjee en Greene (2012) het perspectief van de moeder van de hoofdpersoon in plaats van een onbetrokken verteller. Dit spreekt Segal et al.'s (1997) definitie van derde-persoon tegen omdat de verteller wel een personage in het verhaal is. Banerjee en Greene (2012) stellen dat, gezien de verteller in hun verhaal een relatie heeft met de hoofdpersoon, dit invloed kan hebben gehad op de uitkomsten van het onderzoek. Hierom maakt dit onderzoek als manipulatie van het derde-persoonsperspectief gebruik van een onbetrokken verteller. Op basis van de eerder besproken onderzoeken werden de volgende hypothesen gesteld:

Hypothese 1a: Blootstelling aan een narratief met eerste-persoonsperspectief, in vergelijking met een narratief met derde-persoonsperspectief, zorgt voor een toename in transportatie.

Hypothese 1b: Blootstelling aan een narratief met eerste-persoonsperspectief, in vergelijking met een narratief met derde-persoonsperspectief, heeft een positieve invloed op overtuigingskracht.

Hypothese 1c: Transportatie medieert het positieve effect van perspectief op overtuigingskracht.

Zelfrefereren

Refereren naar het zelfconcept (zelfrefereren) kan worden gedefinieerd als “de ervaring die voorkomt wanneer iemand informatie verwerkt door deze te relateren aan aspecten van zichzelf of zijn eigen ervaringen” (Burnkrant & Unnava, 1995, p. 17). Het concept ‘zelf’ is het geheugensysteem dat zowel semantische (kennis van de wereld om ons heen) als

episodische (eerdere ervaringen) informatie bevat (Greenwald & Mahzarin, 1989). Tijdens het verwerken van woorden en zinnen kunnen er verbanden worden gelegd tussen het zelfconcept en de informatie in deze woorden en zinnen. Verbanden tussen inkomende informatie en het zelfconcept zorgen ervoor dat attitudes uit de nieuwe informatie kunnen worden overgenomen (Anderson & Reder, 1979).

Eerder onderzoek heeft positieve effecten van zelfrefereren met betrekking tot overtuiging laten zien. Zo bleek dat argumenten meer impact hebben op attitude wanneer mensen veel zelfrefereren ten opzichte van wanneer zij weinig zelfrefereren (Burnkrant & Unnava, 1989) en dat een toename in zelfrefereren zorgt voor een positieve attitude ten opzichte van producten (Burnkrant & Unnava, 1995). Zelfrefereren is voorsnog veelal onderzocht in de context van productadvertenties.

Gelijkenis en zelfrefereren

Met betrekking tot narratieven toonde onderzoek van De Graaf (2014) aan dat zelfrefereren een van de narratieve processen is die invloed heeft op attitudevorming. De Graaf liet zien dat zelfrefereren kan worden gemanipuleerd door variatie aan te brengen in de mate waarin de lezer gelijkenis vertoont met de protagonist van het narratief. Met gelijkenis wordt bedoeld de mate waarin de lezer overeenkomsten vertoont met een personage in het narratief (Cohen, 2001). Binnen personage-lezer gelijkenissen kan er onderscheid worden gemaakt tussen gelijkenis op basis van objectieve kenmerken (bijv. leeftijd en geslacht) en subjectieve kenmerken (bijv. attitudes en meningen). Een belangrijk verschil tussen de twee is dat iemand door het lezen van een verhaal niet meer gelijkenissen met een personage kan gaan vertonen op het vlak van objectieve kenmerken. Een lezer kan bijvoorbeeld door een verhaal te lezen niet het geslacht van een personage aannemen. Wel kan een lezer subjectieve kenmerken van een personage aannemen. Iemand kan bijvoorbeeld eenzelfde mening als de mening van een personage in een verhaal aannemen (De Graaf, 2014). Objectieve kenmerken kunnen enkel een oorzaak en dus geen gevolg zijn van attitudeverandering bij narratieven. Subjectieve kenmerken daarentegen kunnen zowel een oorzaak als een gevolg zijn van attitudeverandering. Daarom zijn binnen dit onderzoek, als manipulatie van het tekstkenmerk gelijkenis, objectieve karakteristieken gebruikt.

De Graaf (2014) toonde aan dat effecten van gelijkenissen tussen personage en lezer op attitudes werden gemedieerd door zelfrefereren. Haar onderzoek liet zien dat overtuigingen van participanten met dezelfde woonomstandigheden als de hoofdpersoon van een verhaal meer overeen kwamen met de overtuigingen binnen het verhaal dan die van participanten die

een versie van hetzelfde verhaal lezen met andere woonomstandigheden. De resultaten uit haar onderzoek lieten daarbij zien dat de mate waarin lezers het verhaal aan hun eigen leven en ervaringen relateren dient als een mediator tussen gelijkenis en overtuiging. In lijn met de uitkomsten van De Graaf (2014) en om deze nogmaals te bevestigen luiden de volgende hypothesen van dit onderzoek:

Hypothese 2a: Blootstelling aan een narratief met personage-lezer gelijkenis, in vergelijking met een narratief zonder personage-lezer gelijkenis, zorgt voor een toename in zelfrefereren.

Hypothese 2b: Blootstelling aan een narratief met personage-lezer gelijkenis, in vergelijking met een narratief zonder personage-lezer gelijkenis, heeft een positieve invloed op overtuigingskracht.

Hypothese 2c: Zelfrefereren medieert het positieve effect van personage-lezer gelijkenis op overtuigingskracht.

Transportatie en zelfrefereren.

Over in hoeverre de narratieve processen transportatie en zelfrefereren zich tot elkaar verhouden is nog relatief weinig duidelijk. De Graaf's (2014) onderzoek liet zien dat gelijkenis geen invloed had op onderdelen waaruit transportatie bestaat (narratieve aanwezigheid, aandacht, emotie en verbeelding (Green & Brock, 2000)). Hieruit werd de conclusie getrokken dat transportatie geen rol speelde bij het effect van gelijkenis op de overtuigingskracht, maar zelfrefereren juist een onafhankelijk effect had. Transportatie en zelfrefereren hebben hier met betrekking tot gelijkenis dus geen invloed op elkaar. Dit kan mogelijk betekenen dat de narratieve processen transportatie en zelfrefereren afzonderlijk van elkaar plaatsvinden en geen invloed hebben op uitoefenen.

In strijd hiermee gaf onderzoek van Dunlop et al. (2010) aan dat transportatie geassocieerd wordt met een toename in zelfrefereren. Zij lieten zien dat een narratief over huidkanker en de risico's van in de zon zitten leidt tot meer transportatie en daarbij meer zelfrefereren ten opzichte van een advertentie over het zelfde onderwerp. Verder liet Green (2004) zien dat wanneer de lezer van een tekst al bekend is met de verhaalthema's dit zorgt voor een toename in transportatie. Dit "bekend zijn met verhaalthema's" laat veel overeenkomsten zien met Burnkrant en Unnava's (1995) definitie van zelfrefereren. Bij zowel zelfrefereren als bekend zijn met verhaalthema's wordt namelijk de informatie gerelateerd aan iemands eigen leven en ervaringen. Dit zou er dus op kunnen wijzen dat zelfrefereren een

toename in transportatie teweeg brengt. Samengenomen laten de bevindingen van Green (2004) en Dunlop et al. (2010) zien dat er mogelijk een wederkerige relatie bestaat tussen de processen transportatie en zelfrefereren. In contrast hiermee duidt onderzoek van De Graaf (2014) er op dat deze relatie mogelijk niet bestaat. Hieruit komt de volgende onderzoeksvraag voort:

Onderzoeksvraag 1: In hoeverre bestaat er een relatie tussen de narratieve processen transportatie en zelfrefereren?

METHODE

Design

Dit onderzoek is een 2 (eerste-persoonsperspectief of derde-persoonsperspectief) x 2 (hoofdpersoon gelijk of hoofdpersoon ongelijk) experiment met een tussenproefpersoonontwerp. De participanten aan dit onderzoek kregen willekeurig één van de vier condities toegewezen.

Materialen

Om de hypothesen en onderzoeksvraag te testen zijn er vier versies van een verhaal ontwikkeld (zie appendix A). De hoofdlijn van deze versies is hetzelfde. Het verhaal gaat over een jonge vrouw en de negatieve consequenties die alcoholgebruik met zich mee kan brengen. De protagonist is 'Laura' een jonge vrouw die na een avond te veel alcohol drinken van haar fiets valt. De volgende ochtend gaat Laura naar de huisarts die constateert dat Laura een hersenschudding heeft opgelopen. Het verhaal is geschreven aan de hand van ervaringsverhalen die zijn gevonden op het internet (De Ruiter, 2009). Het onderwerp van het verhaal is gekozen omdat ondanks vele campagnes met betrekking tot alcoholgebruik bij jongeren het nog steeds lastig blijkt attitudes en gedrag ten opzichte van de negatieve gevolgen te veranderen bij de doelgroep (Perkins & Craig, 2006; O'Malley & Johnston, 2002).

In twee van de versies is de jonge vrouw een student aan de universiteit. In de andere twee versies is de jonge vrouw iemand die niet gestudeerd heeft en werkende is. Het doel van deze verschillen was gelijkenis met de hoofdpersoon te manipuleren voor een kenmerk van de doelgroep: studenten. Perspectief is in de versies geïmplementeerd door twee versies in een eerste-persoonsperspectief te schrijven, de persoonsvorm "ik" te gebruiken en het verhaal te vertellen vanuit het perspectief van de jonge vrouw. Tevens werden in deze versies de gevoelens en gedachten van de jonge vrouw beschreven. De twee overige versies zijn

geschreven in een derde-persoonsperspectief, gebruiken de persoonsvorm “zij of ze” en het verhaal wordt verteld vanuit het perspectief van een onbetrokken verteller. De gevoelens en gedachten van de jonge vrouw zijn hier niet beschreven. Dit heeft geresulteerd in (1) een narratief met een eerste-persoonsperspectief en een hoofdpersoon met gelijkenis, (2) een narratief met een eerste-persoonsperspectief en een hoofdpersoon zonder gelijkenis, (3) een narratief met een derde-persoonsperspectief en een hoofdpersoon met gelijkenis en (4) een narratief met een derde-persoonsperspectief en een hoofdpersoon zonder gelijkenis. Een demonstratie van de manipulatie van gelijkenis en perspectief kan worden gevonden in tabel 1. De vier versies bevatten elk om en nabij de 920 woorden. Voorafgaand aan het experiment hebben vijf individuen de verhalen kritisch doorgelezen. Daarbij werd hen gevraagd om eventuele tekstuele, inhoudelijke fouten en onduidelijkheden uit de teksten te halen. Aan de hand van hun suggesties zijn de teksten aangepast.

Tabel 1 Voorbeelden van de twee meest verschillende versies

Hoofdpersoon is student	Hoofdpersoon is werkend
Eerste-persoonsperspectief	Derde-persoonsperspectief
[Deel van het begin van het verhaal waarin duidelijk wordt dat de hoofdpersoon student is]	[Deel van het begin van het verhaal waarin duidelijk wordt dat de hoofdpersoon werkend is]
Dat <u>ik</u> moe was de volgende ochtend was op zich niet zo raar, <u>ik</u> was ten slotte op stap geweest met <u>mijn</u> <i>studiegenoten</i> . Die <u>irritante</u> hoofdpijn en misselijkheid gingen alleen niet weg en langzaam maar zeker merkte ik dat <u>ik</u> best veel moeite had met herinneren van dingen. <i>Als student</i> drink ik natuurlijk wel vaker alcohol, maar voor <u>mijn</u> gevoel was dit toch geen gewone kater.	Dat <u>ze</u> moe was de volgende ochtend vond ze op zich niet zo raar, <u>Laura</u> was ten slotte op stap geweest met <u>haar</u> <i>collega's</i> . Die hoofdpijn en misselijkheid gingen alleen niet weg en langzaam maar zeker merkte <u>ze</u> dat <u>ze</u> best wat moeite had met herinneren van dingen. <u>Laura</u> dronk natuurlijk wel vaker alcohol, maar voor <u>haar</u> gevoel was dit toch geen gewone kater.

Noot: Manipulatie met betrekking tot perspectief is aangegeven door onderlijning.

Manipulatie met betrekking tot gelijkenis is aangegeven door *schuinsgedrukte* woorden

Proefpersonen

Aan dit onderzoek namen 123 Nederlandse studenten deel. Hiervan kregen 31 participanten een narratief met een eerste-persoonsperspectief en een hoofdpersoon met gelijkenis, 31 participanten een narratief met een eerste-persoonsperspectief en een hoofdpersoon zonder gelijkenis, 32 participanten een narratief met een derde-persoonsperspectief en een

hoofdpersoon met gelijkenis en 29 participanten een narratief met een derde-persoonsperspectief en een hoofdpersoon zonder gelijkenis. Deze onevenredige verdeling is gemaakt door het afnameprogramma Qualtrics. De groep participanten bestond volledig uit studerende vrouwen. Om geslacht en opleidingsniveau geen invloed te laten hebben op de manipulatie van gelijkenis is er voor gekozen om enkel vrouwelijke respondenten te bevragen die een HBO/WO studie ondergaan. De gemiddelde leeftijd van de participanten was 21.80 ($SD=1.95$) waarbij de jongste participant 18 was en de oudste participant 28. De meeste respondenten hadden WO als hoogst genoten opleiding (80.5%). De overige 24 participanten hadden HBO als hoogst genoten opleiding (19.5%).

Procedure

Potentiële respondenten werden benaderd op de campus van de Radboud Universiteit of de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen. Om participatie te stimuleren maakten deelnemers aan het onderzoek kans op een VVV bon van €20. De deelnemers aan het onderzoek kregen een link naar de webpagina met een korte uitleg, het verhaal en de vragenlijst. Qualtrics, het online middel waarmee de vragenlijsten zijn afgenomen, deelde de participanten willekeurig in één van de vier condities in. Hierop hebben de respondenten een vragenlijst ingevuld met 45 vragen, waarvan vijf vragen over persoonskenmerken. Het voltooien van zowel het verhaal als de vragenlijst duurde tussen de zeven en twaalf minuten. Voorafgaand aan het onderzoek kregen de respondenten niet het onderwerp en het doel van het onderzoek te weten. Na afloop van het onderzoek beantwoordde de onderzoeker eventuele vragen hierover.

Instrumentatie

Alle vragen behalve persoonlijke kenmerken (leeftijd, geslacht) zijn beantwoord op een zevenpunts Likert-schaal (1= *helemaal mee oneens* – 7= *helemaal mee eens*) tenzij anders aangegeven. De vragen zijn in een willekeurige volgorde gesteld om de participant niet te attenderen op het onderwerp van het onderzoek. De volledige vragenlijst kan worden gevonden in appendix B.

De vragenlijst bevatte de volgende afhankelijke variabelen om de processen die invloed hebben op de overtuigingskracht van een narratief te meten. Dit waren de variabelen: ‘transportatie’, ‘zelfrefereren’ en ‘identificatie’.

Transportatie werd gemeten aan de hand van vijftien items gebaseerd op de schaal ontwikkeld door de Graaf, Hoeken, Sanders en Beentjes (2012, experiment 2). De

betrouwbaarheid van de schaal voor ‘transportatie’ was goed: $\alpha=.92$. De vijftien items die transportatie meten kunnen worden opgedeeld in vier aspecten die onderdeel zijn van transportatie (Green & Brock, 2000). Dit zijn de variabelen: ‘narratieve aanwezigheid’, ‘aandacht’, ‘emotie’ en ‘verbeelding’.

Narratieve aanwezigheid werd gemeten aan de hand van vijf items gebaseerd op de schaal van de Graaf et al. (2012, experiment 2). Een voorbeeld van een item is: “Toen ik het verhaal las, leek het alsof ik er in gedachten bij was”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘narratieve aanwezigheid’ was goed: $\alpha=.87$.

Aandacht werd gemeten door vier items gebaseerd op de schaal van De Graaf et al. (2012, experiment 2). Een voorbeeld van een item is: “Tijdens het lezen werd mijn aandacht helemaal in beslag genomen door het verhaal”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘aandacht’ was goed: $\alpha=.85$.

Emotie werd gemeten door drie items gebaseerd op de schaal van Murphy et al. (2013). Een voorbeeld van een item is: “Het verhaal raakte me”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘emotie’ was goed: $\alpha=.85$.

Verbeelding werd gemeten aan de hand van drie items gebaseerd op de schaal van De Graaf et al. (2012, experiment 2). Een voorbeeld van een item is: “Ik had een levendig beeld van de gebeurtenissen in het verhaal”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘verbeelding’ was goed: $\alpha=.89$.

Zelfrefereren werd gemeten aan de hand van vier items gebaseerd op Dunlop et al.’s (2010) schalen voor zelfrefereren. Een voorbeeld van een item is “Het verhaal deed mij denken aan ervaringen die ik heb gehad in mijn eigen leven”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘zelfrefereren’ was goed: $\alpha=.93$.

Om te controleren welke rol *identificatie* speelt binnen overtuigingskracht door perspectief en gelijkenis is deze meegenomen als controlevariabele. Identificatie is gemeten door vier items gebaseerd op de schaal van De Graaf et al. (2012). Een voorbeeld van een item is: “Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van de hoofdpersoon te zijn”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘identificatie’ was goed: $\alpha=.85$.

Daarnaast is ook *waargenomen realisme* gemeten, omdat verscheidene onderzoekers een belangrijke rol toewijzen aan waargenomen realisme in de overtuigingskracht van een narratief (Bijv., Busselle, Ryabovolova, & Wilson, 2004; Green, 2004). Om te toetsen of de verschillende versies als even realistisch worden gezien, werd een zevenpunts semantische differentiaal gebruikt. Een voorbeeld van een item is “Ik vond het verhaal:...”. Waarbij 1=

Ongeloofwaardig en 7= *Geloofwaardig*. De betrouwbaarheid voor de schaal ‘waargenomen realisme’ was goed: $\alpha=.79$.

Aan het einde van de vragenlijst werd gevraagd naar de overtuigingskracht van het narratief. De vragenlijst bevatte de volgende variabelen: ‘attitude’, ‘beliefs’, ‘intentie’ en ‘risicoperceptie’.

Attitude werd gemeten door vijf items op een zevenpunts semantische differentiaal. Een voorbeeld van een item is “Ik vind het matig drinken van alcohol: ..”. Waarbij 1= *Negatief* en 7= *Positief*. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘attitude’ was goed: $\alpha=.87$.

Beliefs (overtuigingen) werd gemeten door twee items op een zevenpunts Likert-schaal. Een voorbeeld van een item is “Ik vind dat de hoofdpersoon haar alcoholgebruik moet minderen”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘beliefs’ was onvoldoende $\alpha=.45$. Omdat ‘beliefs’ door enkel twee items is gemeten is het meest relevante item meegenomen in de analyses.

Intentie werd gemeten door twee items op een zevenpunts Likert-schaal. Een voorbeeld van een item is “Ik ben van plan om matig alcohol te drinken”. De betrouwbaarheid van de schaal van ‘intentie’ was onvoldoende $\alpha=.61$. Omdat ‘intentie’ door enkel twee items is gemeten is het meest relevante item meegenomen in de analyses.

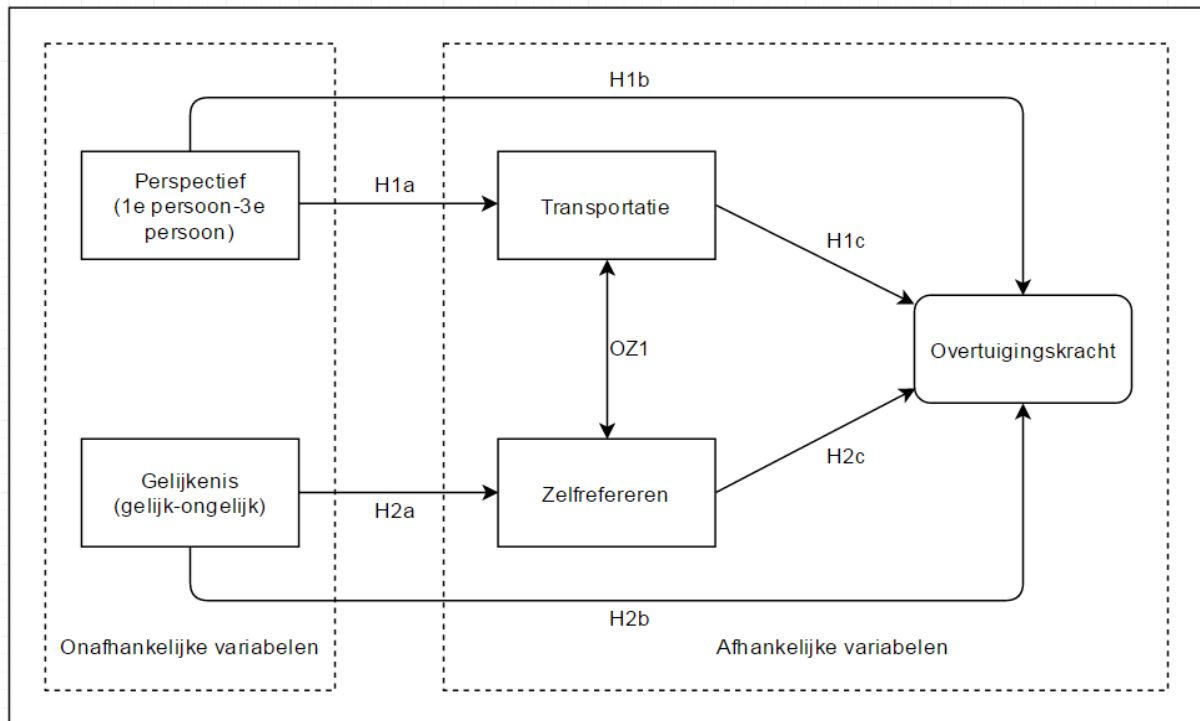
Risicoperceptie werd gemeten door drie items op een zevenpunts Likert-schaal. Een voorbeeld van een item hierbij is “Ik maak mij zorgen dat ik iets gelijk aan de ervaring van de hoofdpersoon kan meemaken”. De betrouwbaarheid van de schaal voor ‘risicoperceptie’ was hier onvoldoende $\alpha=.44$. Het verwijderen van het item ‘Ik vind dat overmatig alcoholgebruik erg veel risico met zich meebrengt’ maakte een schaal van twee items met een goede betrouwbaarheid $\alpha=.79$. De schaal met twee items en een goede betrouwbaarheid is meegenomen in de analyses.

Statistische toetsing

In dit onderzoek is gebruik gemaakt van *t*-toetsen voor onafhankelijke waarnemingen, tweeweg variantie-analyses, multiple regressie, correlatie en Sobel-toetsen. Van de *t*-toetsen voor onafhankelijke waarnemingen en tweeweg variantie-analyses zijn gebruik gemaakt omdat er werd gekeken naar het verschillen tussen de eerste-persoonsperspectief versies van het narratief, de derde-persoons versies, de versies met personage-lezer gelijkenis en de versies zonder. Ook is er met multiple regressie-analyses onderzocht of er mediatie effecten waren van transportatie en zelfrefereren. Met Sobel-toetsen (Sobel, 1982) zijn nagegaan of

gevonden mediatie effecten significant waren. Van correlatie is gebruik gemaakt om de relatie tussen de variabelen zelfrefereren en transportatie te onderzoeken.

Figuur 1 Analysemodel van de opgestelde hypothesen en de onderzoeksvraag.

RESULTATEN

Er is onderzocht wat het effect is van perspectief en personage-lezer gelijkenis op de overtuigingskracht van een narratief. Eerst is er met behulp van een tweeweg variantie-analyse onderzocht of de manipulatie van perspectief en gelijkenis invloed heeft op transportatie. Er werd geen significant hoofdeffect van perspectief op transportatie gevonden ($F(1, 119) = 1.48, p = .227$). Wat hypothese 1a 'blootstelling aan een narratief met eerste-persoonsperspectief, in vergelijking met een narratief met derde-persoonsperspectief, zorgt voor een toename in transportatie' verwerpt. Ook bleek er geen significant hoofdeffect van gelijkenis op transportatie ($F(1, 119) = 1.85, p = .177$). Daarnaast trad er geen interactie op tussen perspectief en gelijkenis ($F(1, 119) < 1$). De afhankelijke variabele transportatie is opgebouwd uit de variabelen narratieve aanwezigheid, aandacht, emotie en verbeelding. Ook voor deze variabelen liet een tweeweg variantie-analyse met als factoren perspectief en gelijkenis geen significant verschil zien tussen de eerste-persoonsperspectief versie van het narratief en de derde-persoons versie voor de variabelen narratieve aanwezigheid ($F(1, 119) = 1.83, p = .178$), aandacht ($F(1, 119) < 1$), emotie ($F(1, 119) = 2.18, p = .143$) en verbeelding ($F(1, 119) < 1$). Aan de hand van deze resultaten wordt hypothese 1a.

Tabel 2 Overzicht gemiddelden en standaard deviaties van de afhankelijke variabelen ten opzichte van perspectief en gelijkenis (1= lage score, 7= hoge score).

	1 ^e persoon									3 ^e persoon								
	Gelijk			Ongelijk			Totaal			Gelijk			Ongelijk			Totaal		
	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>	<i>M</i>	<i>SD</i>	<i>n</i>
Transportatie	4.66	1.19	31	4.91	0.85	31	4.78	1.04	62	4.46	0.78	32	4.68	0.92	29	4.57	0.85	61
Narratieve aanwezigheid	4.77	1.42	31	5.10	1.01	31	4.94	1.23	62	4.57	1.19	32	4.74	0.99	29	4.65	1.09	61
Aandacht	4.65	1.24	31	4.96	0.92	31	4.80	1.09	62	4.67	1.00	32	4.69	1.25	29	4.68	1.12	61
Emotie	3.60	1.44	31	3.82	1.32	31	3.71	1.37	62	3.00	1.29	32	3.70	1.34	29	3.33	1.35	61
Verbeelding	5.54	1.35	31	5.59	0.88	31	5.56	1.13	62	5.48	1.12	32	5.56	0.73	29	5.52	0.95	61
Identificatie	4.69	1.25	31	4.90	1.00	31	4.79	1.13	62	3.93	1.28	32	4.50	1.23	29	4.20	1.28	61
Zelfrefereren	4.05	1.66	31	4.83	1.45	31	4.44	1.59	62	3.66	1.80	32	4.05	1.62	29	3.84	1.71	61
Waargenomen realisme	5.53	0.90	31	5.60	0.88	31	5.57	0.88	62	5.50	0.76	32	5.59	0.68	29	5.55	0.72	61
Attitude	4.90	1.14	31	4.62	1.22	31	4.76	1.18	62	4.42	1.26	32	4.91	0.90	29	4.65	1.12	61
Beliefs	4.35	1.54	31	4.19	1.54	31	4.27	1.53	62	4.06	1.52	32	4.31	1.56	29	4.18	1.53	61
intentie	4.68	1.78	31	4.48	1.63	31	4.58	1.69	62	3.78	1.68	32	4.45	1.45	29	4.10	1.60	61
Risicoperceptie	2.31	1.31	31	3.02	1.41	31	2.66	1.40	62	2.44	1.40	32	2.93	1.75	29	2.67	1.58	61

Noot: **Dikgedrukte** tekst betekent een significant hoofdeffect voor gelijkenis. **Dikgedrukte en schuinsgedrukte** tekst betekent een significant hoofdeffect van perspectief

verworpen. Verder bleek er ook geen significant hoofdeffect van gelijkenis voor de variabelen narratieve aanwezigheid ($F(1, 119) = 1.40, p = .240$), aandacht ($F(1, 119) < 1$), emotie ($F(1, 119) = 3.54, p = .062$) en verbeelding ($F(1, 119) < 1$). Ook trad er geen interactie op tussen perspectief en gelijkenis voor de variabelen narratieve aanwezigheid ($F(1, 119) < 1$), aandacht ($F(1, 119) < 1$), emotie ($F(1, 119) < 1$) en verbeelding ($F(1, 119) < 1$). De gemiddelde scores en de standaarddeviaties van alle variabelen bevinden zich in tabel 2.

Daarna is er gekeken naar de invloed van perspectief en gelijkenis op overtuigingskracht. Overtuigingskracht is gemeten door de uitkomstvariabelen attitude, beliefs, intentie en risicoperceptie. Uit een tweeweg variantie-analyse met als factoren perspectief en gelijkenis bleek er geen significant hoofdeffect te zijn tussen de eerste-persoonsperspectief versie van het narratief en de derde-persoon versie voor attitude ($F(1, 119) < 1$), beliefs ($F(1, 119) < 1$), intentie ($F(1, 119) = 2.47, p = .119$), en risicoperceptie ($F(1, 119) < 1$). Hiermee wordt hypothese 1b ‘blootstelling aan een narratief met eerste persoonsperspectief, in vergelijking met een narratief met derde-persoonsperspectief, heeft een positieve invloed op overtuigingskracht’ verworpen. Ook bleek er geen hoofdeffect van gelijkenis op attitude ($F(1, 119) < 1$), beliefs ($F(1, 119) < 1$) en intentie ($F(1, 119) < 1$). Wel bleek er een significant hoofdeffect van gelijkenis op risicoperceptie ($F(1, 119) = 5.14, p = .025$). Lezers van een verhaal waarbij de hoofdpersoon geen gelijkenis vertoonde ($M = 2.98, SD = 1.57$) hadden sterker het idee dat zij een dergelijke negatieve ervaring als die van de hoofdpersoon konden meemaken dan respondenten die een narratief met hoofdpersoon met gelijkenis lazen ($M = 2.37, SD = 1.35$). Dit staat in contrast met hypothese 2b ‘blootstelling aan een narratief met personage-lezer gelijkenis, in vergelijking met een narratief zonder personage-lezer gelijkenis, heeft positieve invloed op overtuigingskracht’ omdat een narratief zonder personage-lezer gelijkenis leidt tot een grotere risicoperceptie en dus wordt hypothese 2b verworpen. Daarnaast trad er geen interactie op tussen perspectief en gelijkenis voor de variabelen attitude ($F(1, 119) = 3.48, p = .065$), beliefs ($F(1, 119) < 1$), intentie ($F(1, 119) = 2.11, p = .149$) en risicoperceptie ($F(1, 119) < 1$). Gezien het gebrek aan significante resultaten voor zowel perspectief ten opzichte van transportatie als perspectief ten opzichte van de variabelen van overtuigingskracht kan er geconcludeerd worden dat er niet is voldaan aan de voorwaarden voor een mediatie-analyse. Hierom wordt hypothese 1c ‘transportatie medieert het effect van perspectief op attitude’ verworpen.

Verder is er met behulp van een tweeweg variantie-analyse gekeken of de manipulatie van perspectief en gelijkenis invloed heeft op zelfrefereren. Hier werd een significant hoofdeffect gevonden tussen perspectief en zelfrefereren ($F(1, 119) = 3.93, p = .050$). Lezers

van het eerste-persoonsperspectief narratief ($M = 4.44$, $SD = 1.59$) refereerden vaker naar hun eigen ervaringen tijdens het lezen van het narratief dan lezers van het derde-persoonsperspectief narratief ($M = 3.84$, $SD = 1.72$). Ook werd een significant hoofdeffect van gelijkenis op zelfrefereren gevonden ($F(1, 119) = 3.97$, $p = .049$). Respondenten die een narratief lazen met een hoofdpersoon die eenzelfde achtergrond hadden als hen ($M = 3.85$, $SD = 1.73$) ervoeren minder zelfrefereren dan respondenten die geen soortgelijke achtergrond deelden met de hoofdpersoon ($M = 4.45$, $SD = 1.57$). Dit staat in direct contrast met hypothese 2a ‘blootstelling aan een narratief met personage-lezer gelijkenis, in vergelijking met een narratief zonder personage-lezer gelijkenis, zorgt voor een toename in zelfrefereren’. Hiermee wordt hypothese 2a verworpen. Daarnaast trad er geen interactie op tussen perspectief en gelijkenis bij zelfrefereren ($F(1, 119) < 1$).

Om te kijken of het significante verband tussen gelijkenis en risicoperceptie ($t(121) = 2.29$, $p = .024$) wordt gemedieerd door zelfrefereren is het verband tussen zelfrefereren en risicoperceptie getoetst met een multiple regressie analyse. Uit deze regressie-analyse bleek een significant verband tussen zelfrefereren en risicoperceptie ($\beta = .54$, $p < .001$). Vervolgens werden in een multiple regressie analyse gelijkenis en zelfrefereren als onafhankelijke variabelen genomen en risicoperceptie als afhankelijke variabele. Hieruit bleek ook het verband tussen zelfrefereren en risicoperceptie significant ($\beta = .51$, $p < .001$). Het verband tussen de onafhankelijke variabele gelijkenis en risicoperceptie bleek niet meer significant ($\beta = -.11$, $p = .156$). Hier is dus sprake van volledige mediatie. Echter wees de Sobel-toets (Sobel, 1982) uit dat de mediatie van zelfrefereren in de relatie tussen gelijkenis en risicoperceptie niet significant was (Sobel $Z = -1.94$, $p = .051$). Hierom wordt hypothese 2c ‘zelfrefereren medieert het positieve effect van personage-lezer gelijkenis op attitude’ verworpen.

Uit een tweeweg variantie-analyse voor de controlevariabele identificatie met als factoren perspectief en gelijkenis bleek een significant hoofdeffect voor perspectief ($F(1, 119) = 07.21$, $p = .008$). Dit wil zeggen dat respondenten die de eerste-persoonsperspectief versie van het narratief lazen ($M = 4.79$, $SD = 1.13$) zich meer identificeerden met de hoofdpersoon dan de respondenten die de derde-persoonsperspectief versie van het narratief lazen ($M = 4.20$, $SD = 1.28$). Voor gelijkenis bleek er geen significant effect ($F(1, 119) = 3.33$, $p = .070$). Ook bleek er voor perspectief en gelijkenis geen interactie-effect ten opzichte van identificatie ($F(1, 119) < 1$).

Om te kijken of het significante verband tussen perspectief en zelfrefereren ($t(121) = 2.00$, $p = .048$) wordt gemedieerd door identificatie is het verband tussen identificatie en zelfrefereren getoetst met een multiple regressie analyse. Uit deze regressie-analyse bleek een

significant verband tussen identificatie en zelfrefereren ($\beta = .63, p < .001$). Vervolgens werden in een multiple regressie analyse perspectief en identificatie als onafhankelijke variabelen genomen en zelfrefereren als afhankelijke variabele. Hieruit bleek ook het verband tussen identificatie en zelfrefereren significant ($\beta = .62, p < .001$). Het verband tussen de onafhankelijke variabele perspectief en zelfrefereren bleek niet meer significant ($\beta = .03, p = .708$). Hier is dus sprake van volledige mediatie. De Sobel-toets (Sobel, 1982) wees uit dat de mediatie van identificatie in de relatie tussen perspectief en zelfrefereren significant was (Sobel $Z = 2.61, p = .009$). Dit betekent dat de mate van identificatie die een lezer ervaart het effect van perspectief op hoeveel deze lezer zelfrefereert kan verklaren.

Om de onderzoeksvraag ‘In hoeverre bestaat er een relatie tussen de narratieve processen transportatie en zelfrefereren?’ te beantwoorden is er eerst gekeken naar de correlatie tussen de variabelen transportatie en zelfrefereren. Uit een correlatie voor transportatie en zelfrefereren bleek er een significant, positief verband te bestaan ($r(123) = .49, p < .001$). Een stijging in transportatie betekent een stijging in zelfrefereren en vice versa. Omdat, zowel transportatie als zelfrefereren eerder in verband zijn gebracht met identificatie is ook gekeken naar de relatie met deze variabele. Tabel 3 laat een overzicht zien van de correlaties voor deze variabelen.

Tabel 3 Correlaties (r) tussen transportatie, zelfrefereren en identificatie

Variabele	Transportatie	Zelfrefereren	Identificatie
Transportatie			
Zelfrefereren	.49*		
Identificatie	.77*	.63*	

* $p < .001$

Uit een correlatie voor de variabelen transportatie en identificatie bleek een significant positief verband te bestaan ($r(123) = .77, p < .001$). Een stijging in transportatie bleek een stijging in identificatie en vice versa. De correlatie tussen de variabelen zelfrefereren en identificatie bleek ook significant ($r(123) = .63, p < .001$). Een stijging in zelfrefereren bleek een stijging in identificatie en vice versa.

DISCUSSIE & CONCLUSIE

De resultaten leveren geen bewijs voor de gestelde hypothesen. Het perspectief van de verteller van het verhaal (eerste persoon – derde persoon) had geen significante invloed op de mate van transportatie en de overtuigingskracht van het narratief. Wat hypothesen 1a en 1b verwerpt. Transportatie medieerde hier dus ook niet het effect van perspectief op overtuigingskracht. Dit verwerpt hypothese 1c. Deze resultaten komen overeen met resultaten van Banerjee en Greene (2012) die ook geen effect vonden van perspectief op transportatie. Ook een nadere blik op de manipulatie van perspectief en de aspecten die onderdeel zijn van transportatie (narratieve aanwezigheid, aandacht, emotie en verbeelding) liet geen significante verschillen zien.

De resultaten met betrekking tot gelijkenis verwerpen hypothese 2a, 2b en 2c. De personage-lezer gelijkenis (gelijk – ongelijk) had geen positieve invloed op de mate van zelfrefereren bij de participant en de overtuigingskracht van het narratief. Dit betekent ook dat er geen mediatie-effect plaatsvindt binnen deze resultaten. Er bleek wel een effect van gelijkenis op zelfrefereren uit de resultaten, maar deze komt niet overeen met hypothese 2a 'blootstelling aan een narratief met personage-lezer gelijkenis, in vergelijking met een narratief zonder personage-lezer gelijkenis, zorgt voor een toename in zelfrefereren'. Participanten die een narratief lasen met een student personage, dus met gelijkenis, refereerden minder naar hun eigen leven en ervaringen dan participanten die een narratief lasen met een werkend personage, dus zonder gelijkenis. Deze bevinding spreekt de resultaten van De Graaf (2014) tegen die laten zien dat een verhaal met een hoofdpersoon met gelijkenis leidt tot meer zelfrefereren.

Een mogelijke verklaring voor het verschil met de resultaten van De Graaf (2014) en tevens voor het gebrek aan significante effecten van de manipulaties van perspectief en gelijkenis op de uitkomstvariabelen attitude, intentie en beliefs is het onderwerp van het narratief in dit onderzoek. Alle participanten waren studenten. Studenten hebben veelal een positieve attitude met betrekking tot alcoholconsumptie (Wicki, Kunthsche, & Gmel, 2010). Een attitudeverandering ten opzichte van alcohol teweeg brengen bij studenten blijkt moeilijk. Eerder onderzoek laat zien dat, ondanks vele interventiecampagnes, studenten alcohol blijven consumeren in grote en risicovolle hoeveelheden (O'Malley & Johnston, 2002; Perkins & Craig, 2006). Het onderwerp alcohol heeft een kleine psychologische afstand tot de doelgroep, omdat het overmatig gebruik van alcohol over het algemeen binnen de directe ervaringen van een student valt (Trope, Liberman & Wakslak, 2007). Omdat hier weinig psychologische afstand is kan het juist zijn dat het onderwerp van de narratief te dichtbij staat.

Het te dichtbij staan van een onderwerp wordt geassocieerd met een emotionele respons die de potentie heeft om juist een vermijdende reactie uit te lokken (Ruiter, Abraham, & Kok, 2001). Dit kan betekenen dat de lezers van het narratief nadenken over de negatieve gevolgen van alcohol juist vermijden. Bij lezers met een verhaal met student als hoofdpersoon, dus met gelijkenis, is de psychologische afstand tot het onderwerp kleiner en dit kan verklaren waarom zij minder zelfrefereren dan lezers van een verhaal met een, ongelijke, werkende hoofdpersoon. Ook kan deze kleine psychologische afstand mogelijk het gebrek aan effecten op de uitkomstvariabelen attitude, beliefs en intentie verklaren. Omdat de lezers door de kleine psychologische afstand mogelijk een vermijdende reactie hebben met betrekking tot het onderwerp van de tekst denken zij niet na over de negatieve implicaties die alcoholgebruik met zich mee kan brengen. Hierdoor oefent de tekst ook geen invloed uit op de huidige beliefs en attitude van de lezer, waardoor er ook geen intentie om hun gedrag te veranderen ontstaat.

Statistische analyses met betrekking op de onderzoeksvraag ‘In hoeverre bestaat er een relatie tussen de narratieve processen transportatie en zelfrefereren?’ lieten een positieve relatie zien tussen transportatie en zelfrefereren. Dit sluit aan op de bevindingen van Dunlop et al. (2010) die laten zien dat transportatie wordt geassocieerd met een toename in zelfrefereren. Daarnaast lieten de resultaten ook zien dat zowel transportatie als zelfrefereren ook een positieve relatie hebben met identificatie. Hoe de relatie tussen deze drie mechanismen van narratieve overtuiging tot stand komt vereist nader onderzoek.

Uit de manipulatie van perspectief bleek wel een effect voor de controlevariabele identificatie. Wanneer de participant een verhaal met een eerste-persoonsperspectief las identificeerde deze zich meer met de hoofdpersoon dan wanneer de participant een verhaal met een derde-persoonsperspectief las. Lezers van een verhaal met eerste-persoonsperspectief ontwikkelen dus een sterkere band met de hoofdpersoon en geven ook meer om wat er met deze persoon gebeurt. Dit komt overeen met de resultaten van Segal et al. (1997) en De Graaf et al. (2012) die laten zien dat lezers zich meer identificeren met personages in een eerste-persoonsperspectief. Het onderzoek van De Graaf et al. (2012) liet zien dat identificatie een mediator is van perspectief die leidt tot vorming van attitudes die overeenkomen met de attitudes van de hoofdpersoon. Omdat in dit onderzoek geen significant effect vond van perspectief op attitude kon hier ook niet een dergelijk mediërend effect van identificatie op attitude worden gevonden.

In het theoretisch kader wordt gesteld dat perspectief invloed heeft op transportatie omdat transportatie en identificatie aan elkaar verbonden zijn en perspectief invloed heeft op

identificatie. Een verklaring voor het gebrek aan significant effect van perspectief op transportatie kan dus mogelijk worden gevonden in het verschil tussen de definities van transportatie en identificatie. Zoals eerder beschreven is de definitie van identificatie dat de lezer het perspectief van het narratief persoon aanneemt en hierdoor empathische emoties ervaart (Cohen, 2001, p. 251). Green en Brock's (2000) definitie van transportatie spreekt wel van emotie, maar er wordt niet gespecificeerd of deze betrekking heeft op narratieve personen. Er is hier sprake van overlap tussen de definities van transportatie en identificatie (Moyer-Gusé, 2008, p.410). Mogelijk is het zo dat perspectief (1e persoon – 3e persoon) wel invloed heeft op in hoeverre de lezer het perspectief van het narratieve persoon aanneemt en de bijbehorende empathische emoties, maar niet op de overige emoties en onderdelen van transportatie (narratieve aanwezigheid, aandacht en verbeelding). Vervolgonderzoek is vereist om in kaart te brengen hoe perspectief zich verhoudt tot de verschillende emoties die worden opgeroepen tijdens het lezen van een narratief.

Daarnaast lieten de resultaten ook een effect zien van perspectief (1^e persoon – 3^e persoon) op de mate van zelfrefereren. Lezers van een verhaal met een eerste-persoonsperspectief refereerden vaker naar hun eigen ervaringen tijdens het lezen dan lezers van een verhaal met een derde-persoonsperspectief. Dit kan worden verklaard door de resultaten die gevonden zijn ten opzichte van perspectief, identificatie en zelfrefereren. Identificatie medieert namelijk het effect van perspectief op zelfrefereren. De lezer neemt hier door identificatie het perspectief van de hoofdpersoon aan (Cohen, 2001). Waarschijnlijk is het zo dat doordat men het perspectief van de protagonist aanneemt men zich makkelijker kan vinden in de ervaringen van de protagonist en deze aan zijn/haar eigen ervaringen koppelen. Doordat een lezer van een eerste-persoonsperspectief zich meer identificeert met de hoofdpersoon refereert de lezer ook meer naar zijn/haar eigen leven ten opzichte van de lezer van een derde-persoonsperspectief.

De resultaten voor risicoperceptie komen overeen met eerder onderzoek naar de risicoperceptie van studenten ten opzichte van alcohol, dat laat zien dat studenten de risico's laag inschatten (Napper, Grimaldi, & LaBrie, 2015). De participanten gaven aan zich weinig zorgen te maken dat zij iets gelijk aan de negatieve ervaring van de hoofdpersoon van het verhaal konden meemaken. Er werd hier een effect gevonden van gelijkenis op risicoperceptie. Lezers van een verhaal met een werkende als hoofdpersoon, dus ongelijk, vonden de risico's van alcoholgebruik groter dan lezers van een verhaal waarbij de hoofdpersoon wel gelijkenis vertoont. Dit effect kan verklaard worden door 'optimism bias', de tendens om te denken dat negatieve gebeurtenissen eerder bij een ander voorkomen dan bij

jezelf (Caponecchia, 2010). Een andere verklaring is hier wederom de kleine psychologische afstand die de respondenten hadden ten opzichte van het onderwerp. Lezers van een verhaal met een ongelijke hoofdpersoon hadden mogelijk meer psychologische afstand tot het onderwerp, waardoor deze niet dusdanig dichtbij kwam dat er vermijding optrad of enkel in beperkte mate.

Beperkingen en implicaties van dit onderzoek

Dit onderzoek had verscheidene beperkingen waar in vervolgonderzoek rekening mee kan worden gehouden. Ten eerste was zowel intentie als beliefs onvoldoende geoperationaliseerd. Beide bestonden uit enkel twee items, waarvan beide ook één gespiegelde vraag bevatten. Dit is in alle waarschijnlijkheid de oorzaak van de onbetrouwbare schalen voor deze variabelen. Hierdoor zijn in de analyses maar één item van intentie en één item van beliefs meegenomen, wat een onvoldoende afspiegeling is van de daadwerkelijke intentie en beliefs van de respondenten.

Daarnaast waren alle deelnemers aan het onderzoek student en vrouw. Effecten die voortkomen uit deze steekproef zijn mogelijk geen afspiegeling van effecten in de algemene populatie. Vervolgonderzoek naar perspectief en gelijkenis kan er voor kiezen om in plaats van vrouwelijke studenten een andere demografiek te kiezen.

Ook duiden de resultaten uit dit onderzoek erop dat wanneer men kiest voor een narratieve communicatiestrategie er rekening moet worden gehouden met het onderwerp van de communicatie en de psychologische afstand die de doelgroep heeft tot het onderwerp. In dit onderzoek is het onderwerp een beperking op de overtuigingskracht van het narratief geweest. De kleine psychologische afstand tussen het onderwerp van de tekst en de respondenten heeft mogelijk invloed gehad op de resultaten. In vervolgonderzoek kan er een ander onderwerp gebruikt worden die verder van de doelgroep afstaat. Hierdoor kunnen zowel de effecten van dit onderzoek bevestigd worden als het effect van onderwerpen en hun psychologische afstand op overtuigingskracht worden bestudeerd.

Al met al laat dit onderzoek een aantal bevindingen zien waar rekening mee kan worden gehouden in vervolgonderzoek en wanneer men kiest voor een narratieve communicatiestrategie. De belangrijkste hiervan zijn dat meer gelijkenis met een personage niet altijd leidt tot meer zelfrefereren en mogelijk zelfs averechts kan werken met betrekking tot overtuigingskracht. Ook demonstreert dit onderzoek dat er een relatie bestaat tussen de narratieve processen transportatie en zelfrefereren. Verder onderstreept dit onderzoek dat verhaalperspectief mogelijk geen invloed heeft op de mate van transportatie die een lezer

ervaat. Daarnaast laat dit onderzoek zien dat eerste-persoonsperspectief ten opzichte van derde-persoonsperspectief in een narratief leidt tot meer identificatie en daardoor meer zelfrefereren. Met deze resultaten draagt dit onderzoek bij aan wetenschappelijke kennis op het gebied van narratieve overtuiging.

REFERENTIELIJST

- Anderson, J., & Reder, L. (1979). An Elaborative Processing Explanation of Depth of Processing. In L.S. Cermak, & F.I.M Craik, *Levels of Processing in Human Memory* (pp. 385-403) Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum.
- Appel, M., & Richter, T. (2007). Persuasive effects of fictional narratives increase over time. *Media Psychology*, 10(1), 113-134.
- Banerjee, S., & Greene, K. (2012). Role of Transportaion in the Persuasion Process: Cognitive and Affective responses to Antidrug Narratives. *Journal of Health Communication*, 17(5), 564-581.
- Burnkrant, R., & Unnava, H. (1989). Self-Referencing a Strategy for Increasing Processing of Message Content. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 15(4), 628-638.
- Burnkrant, R., & Unnava, H. (1995). Effects of Self-Referencing on Persuasion. *Journal of consumer research*, 22(1), 17-26.
- Busselle, R., & Bilandzic, H. (2009). Measuring Narrative Engagement. *Media Psychology*, 12(4), 321-347.
- Busselle, R., Ryabovolova, A., & Wilson, B. (2004). Ruining a good story: Cultivation, perceived realism and narrative. *Communications: The European Journal of Communication Research*, 29(3), 365-375.
- Caponecchia, C. (2010). It Won't Happen to Me: An Investigation of Optimism Bias in occupational Health and Safety. *Journal of Applied Social Psychology*, 40(3), 601-617.
- Cohen, J. (2001). Defining Identification: A Theoretical Look at the Identification of Audiences With Media Characters. *Mass Communication & Society*, 4(3), 245-264.
- Cohen, J., Tal-Or, N., & Mazor-Tregerman, M. (2015). The Tempering Effect of Transportation: Exploring the Effects of Transportation and Identification During Exposure to Controversial Two-Sided Narratives. *Journal of communication*, 65(2), 237-258.
- Dal Cin, S., Zanna, M., & Fong, G. (2004). Narrative persuasion and overcoming resistance. In E. Knowles, & J. Linn, *Resistance to persuasion* (pp. 175-191). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum.
- De Graaf, A. (2014). The Effectiveness of adaptation of the Protagonist in Narrative Impact: Similarity Influences Health Beliefs Through Self-Referencing. *Human Communication Research*, 40(1), 73-90.
- De Graaf, A., Hoeken, H., Sanders, J., & Beentjes, J. (2012). Identification as a Mechanism of Narrative Persuasion. *Communication research*, 39(6), 802-823.
- De Ruiter, E. (2009, 27 November). Dit moet je niet doen bij een hersenschudding. *Gezondheidsnet*. Geraadpleegd van <https://www.gezondheidsnet.nl/hersenen-en-geheugen/dit-moet-je-niet-doen-bij-een-hersenschudding>

- Dunlop, S., Wakefield, M., & Kashima, Y. (2010). Pathways to Persuasion: Cognitive and Experiential Responses to Health-Promoting Mass Media Messages. *Communication Research*, 37(1), 133-164.
- Gerrig, R. (1993). *Experiencing narrative worlds: On the psychological activities of reading*. New Haven, CT: Yale University Press.
- Green, M. (2004). Transportation Into Narrative Worlds: The Role of Prior Knowledge and Perceived Realism. *Discourse Processes*, 38(2), 247-266.
- Green, M. (2006). Narratives and cancer communication. *Journal of Communication*, 56(s1), S163-S183.
- Green, M., & Brock, T. (2000). The Role of Transportation in the Persuasiveness of Public Narratives. *Journal of Personality and Social Psychology*, 79(5), 701-721.
- Green, M., & Brock, T. (2002). In the Mind's Eye: Transportation-Imagery Model of Narrative Persuasion. In M. Green, J. Strange, & T. Brock, *Narrative Impact Social and Cognitive Foundations* (pp. 315-341). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Green, M., & Brock, T. (2005). Persuasiveness of Narratives. In M. Green, & B. T.C., *Persuasion: Psychological insights and perspectives* (2nd Edition ed., pp. 117-142). Thousand Oaks, CA: Sage.
- Green, M., Rozin, P., Aldao, A., Pollack, B., & Small, A. (2004, augustus). *Effect of story detail on transportation and identification with characters*. Onderzoek gepresenteerd in 2004 op de Conference of the International Society for the Empirical Study of Literature, Edmonton, Alberta, Canada.
- Greenwald, A., & Mahzarin, R. (1989). The Self as a Memory System: Powerful but Ordinary. *Journal of Personality and Social Psychology*, 57(1), 41-54.
- Kluz, C. (2005, 3 juni). Narrative Voice. *Artistic Network*. Geraadpleegd van http://www.artisticnetwork.net/arts/249/narrative_voice.html
- Kreuter, M., Green, M., Cappella, J., Slater, M., Wise, M., Storey, D., . . . Woolley, S. (2007). Narrative Communication in Cancer Prevention and Control: A Framework to Guide Research and Application. *Annals of Behavioral Medicine*, 33(3), 221-235.
- Moyer-Gusé, E. (2008). Toward a theory of entertainment persuasion: Explaining the persuasive effects of entertainment- education messages. *Communication Theory*, 18(3), 407-425.
- Moyer-Gusé, E., & Nabi, R. (2010). Explaining the Effects of Narrative in an Entertainment Television Program: Overcoming Resistance to Persuasion. *Human communication research*, 36(1), 26-52.
- Murphy, S., Frank, L., Chatterjee, J., & Baezconde-Garbanati, L. (2013). Narrative versus nonnarrative: The role of identification, transportation, and emotion in reducing health disparities. *Journal of communication*, 63(1), 116-137.

- Napper, L., Grimaldi, E., & LaBrie, J. (2015). Parents' and students' perceptions of college alcohol risk: the role of parental risk perception in intentions to communicate about alcohol. *Addictive Behaviors*, 42(1), 114-118.
- Nell, V. (1988). *Lost in a book: The psychology of reading for pleasure*. New Haven, CT: Yale University Press.
- O'Malley, P., & Johnston, L. (2002). Epidemiology of alcohol and other drug use among American college students. *Alcohol*(14), 23-39.
- Perkins, H., & Craig, D. (2006). A Successful Social Norms Campaign to Reduce Misuse Among College Student-Athletes. *Journal of studies on alcohol*, 67(6), 880-889.
- Pourgiv, F., Sadhighi, F., & Kalooriazi, M. H. (2003). The effects of point of view on the readability of short stories. *Narrative Inquiry*, 13(2), 469-471.
- Ruiter, R., Abraham, C., & Kok, G. (2001). Scary warnings and rational precautions: a review of the psychology of fear appeals. *Psychology and Health*, 16(6), 613-630.
- Sanders, J., & Redeker, G. (1996). Speech and thought in narrative discourse. In G. Fauconnier, & E. Sweetser, *Spaces, worlds and grammar* (pp. 290-317). Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Segal, E., Miller, G., Hosenfeld, C., Mendelsohn, A., Russel, W., Julian, J., . . . Delphonse, J. (1997). Person and Tense in Narrative Interpretation. *Discourse Processes*, 24(2-3), 271-307.
- Singhal, A., & Rogers, E. (1999). *Entertainment-Education: A Communication Strategy for Social Change*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Slater, M., & Rouner, D. (2002). Entertainment-Education and Elaboration Likelihood: Understanding the Processing of Narrative Persuasion. *Communication Theory*, 12(2), 173-191.
- Slater, M., Rouner, D., & Long, M. (2006). Television Dramas and Support for Controversial Public Policies: Effects and Mechanisms. *Journal of Communication*, 56(2), 235-252.
- Sobel, M. (1982). Asymptotic confidence intervals for indirect effects in structural equation models. In S. Leinhardt, *Sociological Methodology* (pp. 290-312). Washington DC: American Sociological Association.
- Trope, Y., Liberman, N., & Wakslak, C. (2007). Construal levels and psychological distance: Effects on representation, prediction, evaluation, and behavior. *Journal of consumer psychology*, 17(2), 83- 95.
- Wicki, M., Kunthsche, E., & Gmel, G. (2010). Drinking at European universities? A review of students' alcohol use. *Addictive Behaviors*, 35(11), 913-924.

Appendix A. Narratieven

Manipulatie met betrekking tot perspectief aangegeven door onderlijning.

Manipulatie met betrekking tot gelijkenis aangegeven door *schuinsgedrukte* woorden.

Versie 1.

Eerste-persoonsperspectief + Hoofpersoon met personage-lezer gelijkenis

Een kopstootje

Dat ik moe was de volgende ochtend was op zich niet zo raar, ik was tenslotte *op stap geweest met mijn studiegenoten*. Die irritante hoofdpijn en misselijkheid gingen alleen niet weg en langzaam maar zeker merkte ik dat ik best veel moeite had met herinneren van dingen. *Als student drink ik natuurlijk wel vaker alcohol, maar voor mijn gevoel was dit toch geen gewone kater.* Ik voelde me slecht en besloot het nog even aan te zien, tot ik me realiseerde hoe gisteravond eigenlijk was geëindigd. Ja, toen dacht ik wel dat het misschien verstandig was om even naar de huisarts te gaan.

Mijn huisarts, dokter Nijland, gebaart naar de stoel voor z'n bureau en ik ga zitten. Hij neemt plaats tegenover mij en vraagt "Wat kan ik voor u doen mevrouw Geerts?". Hij luistert geduldig terwijl ik hem uitleg waar ik nou eigenlijk last van heb. Hij typt mee op zijn computer en knikt een paar keer. Als hij is uitgetypt vraagt hij me of ik onlangs ben gevallen of een klap heb gemaakt. Lang hoeft ik niet na te denken, ik weet nog wel ongeveer wat er gebeurd is.

Die avond ervoor:

Het is *vrijdag half vijf* en ik drink mijn eerste biertje, zoals ik al zei, ik *ben een student*. De hele week *in de bibliotheek*, ik had het wel weer verdiend dacht ik zo. Ik zit met Maarten, Jasper, Ilse en Floor in de Boezer, de stamkroeg *van onze studievereniging*. Het is het gebruikelijke verhaal, in het begin zitten we nog rustig wat te kletsen over afgelopen week, maar naarmate er meer bier op tafel komt beginnen ook onze gesprekken over alles en niks. Ik kan me nog herinneren dat we het hadden over waarom *onze statistiekdocent de Gooijer ons in hemelsnaam het boek laat kopen dat hij zelf geschreven heeft*. "Ja! Zo kan ik ook wel geld verdienen!" zegt Jasper enigszins geïrriteerd. "Nou, het is niet alsof je nu geen geld verdient." zegt Floor en Jasper grijnst. "*Oké, oké, bijles geven verdient inderdaad wel lekker*, weet je wat .. ik geef het volgende rondje" Jasper springt van zijn barkruk en loopt richting de bar. Voordat we het doorhebben schuift Jasper een dienblad met vijf bier en evenveel shotjes op tafel. Eigenlijk heb ik helemaal geen zin in een shotje, maar Jasper heeft toch al betaald en Ilse drukt mij het wat plakkerige kleine glaasje in mijn hand. We proosten op het weekend en ik giet het doorzichtige drankje in mijn mond. Achteraf was dat toch niet zo'n goed idee. Op de eerste volgde een tweede en misschien nog wel meer. Ondertussen is het aardig wat drukker geworden in de kroeg en voordat ik er erg in heb ruil ik mijn barkruk in voor een plek op de dansvloer.

De uren vliegen voorbij en ik sta eigenlijk geen moment zonder drankje in mijn handen. Het is dus ook niet zo raar dat ik aan het einde van de avond niet meer weet waar ik mijn fiets geparkeerd heb. Na een kwartier in het donker zoeken heb ik hem eindelijk gevonden. Gelukkig waren Ilse en Maarten aardig genoeg om te wachten tot ik hem zag staan. Ik moest wel het laatste stuk alleen naar huis fietsen, want ik ben de enige die aan de andere kant van het spoor woont. Zo fietste ik al slingerend naar huis met maar twee dingen voor ogen: eten en slapen. Een paar keer zowat de bosjes in gefietst maar ik was bijna thuis. Ik weet niet meer precies hoe het gebeurde, want ik had de stoeprand echt niet gezien, maar ik voelde hem wel. Daar lag ik dan, met mijn kin op straat en het stuur van mijn fiets tegen de linkerkant van mijn achterhoofd. Hoe ik daarna thuis ben gekomen is allemaal een beetje

wazig. Ik denk dat ik met de fiets aan de hand naar huis ben gelopen, mijn fiets stond namelijk de volgende dag wel gewoon in de voortuin. Ik werd dus wakker met verschrikkelijke hoofdpijn. In eerste instantie dacht ik dat die hoofdpijn gewoon bij mijn ontzettende kater hoorde, tot ik me realiseerde hoe hard ik eigenlijk gevallen was.

Bij de huisarts:

Dokter Nijland schijnt in mijn ogen met een klein lampje en klikt hem daarna uit. Hij neemt weer plaats achter zijn bureau en zegt “Nou mevrouw Geerts, zo te horen heeft u een aardige val gemaakt en dit is inderdaad ook de oorzaak van uw klachten. U heeft namelijk een lichte hersenschudding opgelopen”. Ik knik, ergens had ik deze diagnose wel verwacht. De dokter legt uit dat de klachten die ik heb nog enkele weken aan kunnen houden. Ik moet rust houden, tv kijken beperken en ik krijg een wekadvis. “*Dit gaan mijn huisgenoten leuk vinden*” denk ik terwijl dokter Nijland uitlegt dat dit betekent dat *mijn huisgenoten* om de twee uur moeten kijken of ik nog aanspreekbaar ben. “ Ze moeten u vannacht dus ook een aantal keer wakker maken” zegt hij terwijl hij mij met een serieuze blik aankijkt. Ik beloof hem dat mijn huisgenoten wel bereid zijn om dit te doen. Hij adviseert me om paracetamol te gebruiken tegen de pijn en vertelt me dat ik binnen enkele weken terug moet komen wanneer de klachten niet weggaan. Als klap op de vuurpijl vertelt hij me dat het verstandig is om de komende tijd geen alcohol te drinken. Zijn laatste advies is bijna overbodig, want ik weet zeker dat ik daar de komende tijd even geen behoefte aan heb.

Versie 2.

Derde-persoonsperspectief + Hoofpersoon met personage-lezer gelijkenis

Manipulatie met betrekking tot perspectief aangegeven door onderlijning.

Manipulatie met betrekking tot gelijkenis aangegeven door *schuinsgedrukte* woorden.

Student 3^e persoon

Een kopstootje

Dat ze moe was de volgende ochtend vond ze op zich niet zo raar, Laura was ten slotte *op stap geweest met haar studiegenoten*. Die hoofdpijn en misselijkheid gingen alleen niet weg en langzaam maar zeker merkte ze dat ze best wat moeite had met herinneren van dingen. *Als student drinkt Laura* natuurlijk wel vaker alcohol, maar voor haar gevoel was dit toch geen gewone kater. Ze besloot het nog even aan te zien, tot ze zich realiseerde hoe haar avond gisteren was geëindigd. Toen bedacht ze zich dat het toch verstandig was om even langs de huisarts te gaan.

Laura's huisarts, dokter Nijland, gebaart naar de stoel voor z'n bureau en ze gaat zitten. Hij neemt plaats tegenover haar en vraagt "Wat kan ik voor u doen mevrouw Geerts?". Hij luistert geduldig terwijl Laura hem uitlegt waar ze nou eigenlijk last van heeft. Hij typt mee op zijn computer en knikt een paar keer. Als hij is uitgetypt vraagt hij Laura of ze onlangs is gevallen of een klap heeft gemaakt. Lang hoeft Laura niet na te denken, ze weet nog wel ongeveer wat er gebeurd is.

Die avond ervoor:

Het is *vrijdag half vijf* en Laura drinkt haar eerste biertje, ze is niet voor niets *student*. De hele *week in de bibliotheek*, ze had het wel weer verdiend dacht ze zo. Ze zit met Maarten, Jasper, Ilse en Floor in de Boezer, de stamkroeg *van hun studievereniging*. Het is het gebruikelijke verhaal, in het begin zitten ze nog rustig wat te kletsen over afgelopen week, maar naarmate er meer bier op tafel komt beginnen ook de eindeloze gesprekken over alles en niks. Ze hebben het over *waarom hun statistiekdocent de Gooijer hen het boek laat kopen dat hij zelf geschreven heeft*. "Ja! Zo kan ik ook wel geld verdienen!" zegt Jasper enigszins geïrriteerd. "Nou, het is niet alsof je nu geen geld verdient." zegt Floor en Jasper grijnst. "*Oké, oké, bijles geven verdient inderdaad wel lekker*, weet je wat .. ik geef het volgende rondje" Jasper springt van zijn barkruk en loopt richting de bar. Voordat ze het doorhebben schuift Jasper een dienblad met vijf bier en evenveel shotjes op tafel. Eigenlijk heeft Laura helemaal geen zin in een shotje, maar Jasper heeft al betaald en Ilse drukt haar het wat plakkerige kleine glaasje in haar hand. Ze proosten op het weekend en Laura giet het doorzichtige drankje in haar mond. Op die eerste shot volgden nog enkele andere. Ondertussen is het aardig wat drukker geworden in de kroeg en voordat ze er erg in heeft ruilt ze haar barkruk in voor een plek op de dansvloer.

De uren vliegen voorbij en Laura staat eigenlijk geen moment zonder drankje in haar handen. Het is dus ook niet zo raar dat ze aan het einde van de avond niet meer weet waar ze haar fiets geparkeerd heeft. Na een kwartier in het donker zoeken heeft ze hem eindelijk gevonden. Laura was blij dat Ilse en Maarten aardig genoeg waren om te wachten tot ze hem zag staan. Ze moest wel het laatste stuk alleen naar huis fietsen, want ze is de enige die aan de andere kant van het spoor woont. Zo fietste ze al slingerend naar huis met maar twee dingen voor ogen: eten en slapen. Een paar keer zowat de bosjes in gefietst maar ze was bijna thuis. Ze weet zelf niet meer precies hoe het gebeurde, want ze had de stoeprand niet zien aankomen, maar ze voelde hem wel. Daar lag ze dan met haar kin op straat en het stuur van haar fiets tegen de linkerkant van haar achterhoofd. Na een paar minuten op de grond te hebben gelegen probeerde ze op te staan. Met haar fiets aan de hand liep ze de laatste meters naar huis.

De volgende ochtend werd ze wakker met verschrikkelijke hoofdpijn. In eerste instantie dacht Laura nog dat de hoofdpijn bij haar kater hoorde, tot ze zich realiseerde hoe hard ze eigenlijk gevallen was.

Bij de huisarts:

Dokter Nijland schijnt in Laura's ogen met een klein lampje en klikt hem daarna uit. Hij neemt weer plaats achter zijn bureau en zegt “Nou mevrouw Geerts, zo te horen heeft u een aardige val gemaakt en dit is inderdaad ook de oorzaak van uw klachten. U heeft namelijk een lichte hersenschudding opgelopen”. Laura knikt, ergens had ze deze diagnose wel verwacht. De dokter legt uit dat de klachten die ze heeft nog enkele weken aan kunnen houden. Ze moet rust houden, tv kijken beperken en ze krijgt een wekadvis. “*Dit gaan mijn huisgenoten leuk vinden*” denkt ze terwijl dokter Nijland uitlegt dat dit betekent dat haar huisgenoten om de twee uur moeten kijken of ze nog aanspreekbaar is. “Ze moeten u vannacht dus ook een aantal keer wakker maken” zegt hij terwijl hij haar met een serieuze blik aankijkt. Laura belooft hem dat haar huisgenoten wel bereid zijn om dit te doen. Hij adviseert haar om paracetamol te gebruiken tegen de pijn en vertelt Laura dat ze binnen enkele weken terug moet komen wanneer de klachten niet weggaan. Als klap op de vuurpijl vertelt hij haar dat het verstandig is om de komende tijd geen alcohol te drinken. Zijn laatste advies is bijna overbodig, want Laura weet zeker dat ze daar de komende tijd even geen behoefte aan heeft.

Versie 3.**Eerste-persoonsperspectief + Hoofpersoon zonder personage-lezer gelijkenis**

Manipulatie met betrekking tot perspectief aangegeven door onderlijning.

Manipulatie met betrekking tot gelijkenis aangegeven door *schuinsgedrukte* woorden.

Een kopstootje

Dat ik moe was de volgende ochtend was op zich niet zo raar, ik was tenslotte op stap geweest met mijn *collega's*. Die irritante hoofdpijn en misselijkheid gingen alleen niet weg en langzaam maar zeker merkte ik dat ik best veel moeite had met herinneren van dingen. Ik drink natuurlijk wel vaker alcohol, maar voor mijn gevoel was dit toch geen gewone kater. Ik voelde me slecht en besloot het nog even aan te zien, tot ik me realiseerde hoe gisteravond eigenlijk was geëindigd. Toen ik dit tegen *Tom, mijn vriend*, vertelde zei hij dat het misschien verstandig was om even naar de huisarts te gaan.

Mijn huisarts, dokter Nijland, gebaart naar de stoel voor z'n bureau en ik ga zitten. Hij neemt plaats tegenover mij en vraagt "Wat kan ik voor u doen mevrouw Geerts?". Hij luistert geduldig terwijl ik hem uitleg waar ik nou eigenlijk last van heb. Hij typt mee op zijn computer en knikt een paar keer. Als hij is uitgetypt vraagt hij me of ik onlangs ben gevallen of een klap heb gemaakt. Lang hoeft ik niet na te denken, ik weet nog wel ongeveer wat er gebeurd is.

Die avond ervoor:

Het is vrijdag half zes en ik drink mijn eerste biertje. *De hele week hard gewerkt, ik* had het wel weer verdient dacht ik zo. Ik zit met mijn *collega's* Maarten, Jasper, Ilse en Floor in de Boezer, *een kroeg niet al te ver bij ons kantoor vandaan*. Het is het gebruikelijke verhaal, in het begin zitten we nog rustig wat te kletsen over afgelopen week, maar naarmate er meer bier op tafel komt beginnen ook onze eindeloze gesprekken over alles en niks. Ik kan me nog herinneren dat we het hadden over hoe het nou kan *dat onze afdelingsleider Jan weer een gloednieuwe auto heeft gekocht*. "Ja! Dat is toch niet te geloven! *Ik bedoel het is niet alsof wij slecht verdienen, maar ik kan echt niet om het jaar een nieuwe auto aanschaffen. Pff.. hij zal wel weer een bonus hebben gekregen omdat wij zo hard werken*" zegt Jasper enigszins geïrriteerd. "Hè Jasper doe nou eens vrolijk, *je hebt twee maanden geleden zelf ook een bonus gehad!*" zegt Floor en Jasper grijnst. "Oké, oké, jullie hebben gelijk, weet je wat .. ik geef het volgende rondje" Jasper springt van zijn barkruk en loopt richting de bar. Voordat we het doorhebben schuift Jasper een dienblad met vijf bier en evenveel shotjes op tafel. Eigenlijk heb ik helemaal geen zin in een shotje, maar Jasper heeft toch al betaald en Ilse drukt mij het wat plakkerige kleine glaasje in mijn hand. We proosten op het weekend en ik giet het doorzichtige drankje in mijn mond. Achteraf was dat toch niet zo'n goed idee. Op de eerste volgde een tweede en misschien nog wel meer. Ondertussen is het aardig wat drukker geworden in de kroeg en voordat ik er erg in heb ruil ik mijn barkruk in voor een plek op de dansvloer.

De uren vliegen voorbij en ik sta eigenlijk geen moment zonder drankje in mijn handen. Het is dus ook niet zo raar dat ik aan het einde van de avond niet meer weet waar ik mijn fiets geparkeerd heb. Na een kwartier in het donker zoeken heb ik hem eindelijk gevonden. Gelukkig waren Ilse en Maarten aardig genoeg om te wachten tot ik hem zag staan. Ik moest het laatste stuk wel alleen naar huis fietsen, want ik ben de enige die aan de andere kant van het spoor woont. Zo fietste ik al slingerend naar huis met maar twee dingen voor ogen: eten en slapen. Een paar keer zowat de bosjes in gefietst maar ik was bijna thuis. Ik weet niet meer precies hoe het gebeurde, want ik had de stoeprand echt niet gezien, maar ik voelde hem wel. Daar lag ik dan, met mijn kin op straat en het stuur van mijn fiets

tegen de linkerkant van mijn achterhoofd. Hoe ik daarna thuis ben gekomen is allemaal een beetje wazig. Ik denk dat ik met de fiets aan de hand naar huis ben gelopen, mijn fiets stond namelijk de volgende dag wel gewoon achter het huis. Ik werd dus wakker met verschrikkelijke hoofdpijn. In eerste instantie dacht ik dat die hoofdpijn gewoon bij mijn ontzettende kater hoorde, tot ik me realiseerde hoe hard ik eigenlijk gevallen was.

Bij de huisarts:

Dokter Nijland schijnt in mijn ogen met een klein lampje en klikt hem daarna uit. Hij neemt weer plaats achter zijn bureau en zegt “Nou mevrouw Geerts, zo te horen heeft u een aardige val gemaakt en dit is inderdaad ook de oorzaak van uw klachten. U heeft namelijk een lichte hersenschudding opgelopen”. Ik knik, ergens had ik deze diagnose wel verwacht. De dokter legt uit dat de klachten die ik heb nog enkele weken aan kunnen houden. Ik moet rust houden, tv kijken beperken en ik krijg een wekadvis. “*Dit gaat mijn vriend leuk vinden*” denk ik terwijl dokter Nijland uitlegt dat dit betekent dat *Tom* om de twee uur moeten kijken of ik nog aanspreekbaar ben. “*Hij* moet u vannacht dus ook een aantal keer wakker maken” zegt hij terwijl hij mij met een serieuze blik aankijkt. Ik beloof hem dat *Tom* wel bereidt is om dit te doen. Hij adviseert me om paracetamol te gebruiken en vertelt me dat ik binnen enkele weken terug moet komen wanneer de klachten niet weggaan. Als klap op de vuurpijl vertelt hij me dat het verstandig is om de komende tijd geen alcohol te drinken. Zijn laatste advies is bijna overbodig, want ik weet zeker dat ik daar de komende tijd even geen behoefte aan heb.

Versie 4.**Derde-persoonsperspectief + Hoofpersoon zonder personage-lezer gelijkenis**

Manipulatie met betrekking tot perspectief aangegeven door onderlijning.

Manipulatie met betrekking tot gelijkenis aangegeven door *schuinsgedrukte* woorden.

Een kopstootje

Dat ze moe was de volgende ochtend vond ze op zich niet zo raar, Laura was ten slotte op stap geweest met haar collega's. Die hoofdpijn en misselijkheid gingen alleen niet weg en langzaam maar zeker merkte ze dat ze best wat moeite had met herinneren van dingen. Laura dronk natuurlijk wel vaker alcohol, maar voor haar gevoel was dit toch geen gewone kater. Ze besloot het nog even aan te zien, tot ze zich realiseerde hoe haar avond gisteren was geëindigd. Toen ze dit tegen *haar vriend Tom* vertelde zei hij dat het misschien verstandig was om even naar de huisarts te gaan.

Laura's huisarts, dokter Nijland, gebaart naar de stoel voor z'n bureau en ze gaat zitten. Hij neemt plaats tegenover haar en vraagt "Wat kan ik voor u doen mevrouw Geerts?". Hij luistert geduldig terwijl Laura hem uitlegt waar ze nou eigenlijk last van heeft. Hij typt mee op zijn computer en knikt een paar keer. Als hij is uitgetypt vraagt hij Laura of ze onlangs is gevallen of een klap heeft gemaakt. Lang hoeft Laura niet na te denken, ze weet nog wel ongeveer wat er gebeurd is.

Die avond ervoor:

Het is *vrijdag half zes* en Laura drinkt haar eerste biertje. *De hele week hard gewerkt*, ze had het wel weer verdiend dacht ze zo. Ze zit met haar collega's Maarten, Jasper, Ilse en Floor in de Boezer, *een kroeg niet al te ver bij hun kantoor vandaan*. Het is het gebruikelijke verhaal, in het begin zitten ze nog rustig wat te kletsen over afgelopen week, maar naarmate er meer bier op tafel komt beginnen ook de eindeloze gesprekken over alles en niks. *Ze hebben het over hoe het nou kan dat hun afdelingsleider Jan weer een gloednieuwe auto heeft gekocht. "Ja! Dat is toch niet te geloven! Ik bedoel het is niet alsof wij slecht verdienen, maar ik kan echt niet om het jaar een nieuwe auto aanschaffen. Pff.. hij zal wel weer een bonus hebben gekregen omdat wij zo hard werken" zegt Jasper enigszins geïrriteerd. "Hè Jasper doe nou eens vrolijk, je hebt twee maanden geleden zelf ook een bonus gehad!"* zegt Floor en Jasper grijnst. "Oké, oké, jullie hebben gelijk, weet je wat .. ik geef het volgende rondje" Jasper springt van zijn barkruk en loopt richting de bar. Voordat ze het doorhebben schuift Jasper een dienblad met vijf bier en evenveel shotjes op tafel. Eigenlijk heeft Laura helemaal geen zin in een shotje, maar Jasper heeft al betaald en Ilse drukt haar het wat plakkerige kleine glaasje in haar hand. Ze proosten op het weekend en Laura giet het doorzichtige drankje in haar mond. Op die eerste shot volgden nog enkele andere. Ondertussen is het aardig wat drukker geworden in de kroeg en voordat ze er erg in heeft ruilt ze haar barkruk in voor een plek op de dansvloer.

De uren vliegen voorbij en Laura staat eigenlijk geen moment zonder drankje in haar handen. Het is dus ook niet zo raar dat ze aan het einde van de avond niet meer weet waar ze haar fiets geparkeerd heeft. Na een kwartier in het donker zoeken heeft ze hem eindelijk gevonden. Laura was blij dat Ilse en Maarten aardig genoeg waren om te wachten tot ze hem zag staan. Ze moest het laatste stuk wel alleen naar huis fietsen, ze is namelijk de enige die aan de andere kant van het spoor woont. Zo fietste ze al slingerend naar huis met maar twee dingen voor ogen: eten en slapen. Een paar keer zowat de bosjes in gefietst maar ze was bijna thuis. Ze weet zelf niet meer precies hoe het gebeurde, want ze had de stoeprand niet zien aankomen, maar ze voelde hem wel. Daar lag ze dan met haar kin op straat en het stuur van haar fiets tegen de linkerkant van haar achterhoofd. Na een paar minuten op de grond

te hebben gelegen probeerde ze op te staan. Met haar fiets aan de hand liep ze de laatste meters naar huis. De volgende ochtend werd ze wakker met verschrikkelijke hoofdpijn. In eerste instantie dacht Laura nog dat de hoofdpijn bij haar kater hoorde, tot ze zich realiseerde hoe hard ze eigenlijk gevallen was.

Bij de huisarts:

Dokter Nijland schijnt in Laura's ogen met een klein lampje en klikt hem daarna uit. Hij neemt weer plaats achter zijn bureau en zegt "Nou mevrouw Geerts, zo te horen heeft u een aardige val gemaakt en dit is inderdaad ook de oorzaak van uw klachten. U heeft namelijk een lichte hersenschudding opgelopen". Laura knikt, ergens had ze deze diagnose wel verwacht. De dokter legt uit dat de klachten die ze heeft nog enkele weken aan kunnen houden. Ze moet rust houden, tv kijken beperken en ze krijgt een wekadvis. "Dit gaat Tom leuk vinden" denkt ze terwijl dokter Nijland uitlegt dat dit betekent dat haar vriend om de twee uur moeten kijken of ze nog aanspreekbaar is. "Hij moet u vannacht dus ook een aantal keer wakker maken" zegt hij terwijl hij haar met een serieuze blik aankijkt. Laura belooft hem dat Tom wel bereid is om dit te doen. Hij adviseert haar om paracetamol te gebruiken tegen de pijn en vertelt Laura dat ze binnen enkele weken terug moet komen wanneer de klachten niet weggaan. Als klap op de vuurpijl vertelt hij haar dat het verstandig is om de komende tijd geen alcohol te drinken. Zijn laatste advies is bijna overbodig, want Laura weet zeker dat ze daar de komende tijd even geen behoefte aan heeft.

Appendix B. Vragenlijst

Hieronder bevinden zich de introductie en de vragen van de vragenlijst. De vragen zijn hier ingedeeld in de categorieën waaraan ze toebehoren. Voor afname zijn de vragen in een willekeurige volgorde gezet om de participant niet te attenderen op het onderwerp van het onderzoek.

Introductie:

Beste respondent,

Door mee te werken aan dit onderzoek maak je kans op een VVV bon van €20 euro. Ik vraag je eerst een verhaal te lezen en daarna een aantal vragen te beantwoorden. Het onderzoek duurt ongeveer 12 minuten. Alvast ontzettend bedankt voor je medewerking! Klik op volgende (>>) om naar het verhaal te gaan.

Narratieve aanwezigheid (transportatie):

Q1 Tijdens het lezen had ik het gevoel alsof ik bij de gebeurtenissen in het verhaal aanwezig was

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q2 Terwijl ik het verhaal las, was ik in mijn verbeelding in de wereld van het verhaal

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q3 Toen ik het verhaal las, leek het alsof ik er in gedachten bij was

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q4 Tijdens het lezen was het alsof ik aanwezig was in de ruimtes die beschreven werden

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q5 Naarmate het verhaal vorderde, had ik het gevoel dat ik steeds meer de verhaalwereld ingetrokken werd

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Aandacht (transportatie):

Q6 Tijdens het lezen werd mijn aandacht helemaal in beslag genomen door het verhaal

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q7 Toen ik het verhaal las, was ik met mijn gedachten alleen bij het verhaal

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q8 Tijdens het lezen was ik volledig geconcentreerd op het verhaal

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q9 Mijn aandacht was gefocust op de gebeurtenissen die in het verhaal beschreven werden

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Emotie (transportatie):

Q10 Het verhaal raakte me

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q11 Ik vond het verhaal aangrijpend

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q12 Door het verhaal kwamen gevoelens bij me boven

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Verbeelding (transportatie):

Q13 Terwijl ik het verhaal las, maakte ik me een voorstelling van de gebeurtenissen die erin plaatsvonden

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q14 Ik had een levendig beeld van de gebeurtenissen in het verhaal

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q15 Tijdens het lezen zag ik voor me wat er in het verhaal beschreven werd

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Zelfrefereren:

Q16 Het verhaal deed me denken aan ervaringen in mijn eigen leven.

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q17 Tijdens het lezen betrok ik het verhaal op mezelf

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q18 Terwijl het verhaal las, kwamen er herinneringen bij me op

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q 19 Terwijl ik aan het lezen was, moest ik aan mijn eigen leven denken.

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Attitudes:

Q20 Ik vind het matig drinken van alcohol:

Slecht	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Goed
Vervelend	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Plezierig
Nodig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Onnodig
Onbelangrijk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Belangrijk
Negatief	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Positief

Waargenomen realisme:

Q21 Ik vond het verhaal:

Onlogisch	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Logisch
Ongeloofwaardig	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Geloofwaardig
Onbetrouwbaar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Betrouwbaar
Zou niet waar kunnen zijn	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Zou waar kunnen zijn

Beliefs:

Q22 Ik vind dat de hoofdpersoon haar alcoholgebruik moet minderen

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q23 Ik vind niet dat de hoofdpersoon te veel alcohol drinkt

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Intentie:

Q24 Ik ben van plan matig alcohol te drinken

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q25 Ik ben niet van plan om te gaan letten op de hoeveelheid alcohol die ik nuttig

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Identificatie:

Q26 Tijdens het lezen heb ik me ingeleefd in de hoofdpersoon

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q27 Tijdens het lezen was het in mijn gedachten alsof ik zelf de hoofdpersoon was

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q28 Toen ik het verhaal aan het lezen was, voelde ik mee met de hoofdpersoon

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q29 Tijdens het lezen stelde ik me voor hoe het zou zijn om in de positie van de hoofdpersoon te zijn

Helemaal	Mee oneens	Beetje mee	Neutraal	Beetje mee	Mee eens	Helemaal
----------	------------	------------	----------	------------	----------	----------

mee oneens		oneens		eens		mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Risicoperceptie:

Q30 Ik maak mij zorgen dat ik iets gelijk aan de ervaring van de hoofdpersoon kan meemaken

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q31 Het is waarschijnlijk dat mij iets ergs overkomt door overmatig alcohol gebruik

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q32 Ik vind dat overmatig alcoholgebruik erg veel risico met zich meebrengt

Helemaal mee oneens	Mee oneens	Beetje mee oneens	Neutraal	Beetje mee eens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Q33 Wat is je leeftijd?

Q34 Wat is je hoogst genoten opleiding?

- ☐ HBO (1)
- ☐ WO (2)

Q35 Wat is je geslacht?

- ☐ Vrouw (1)
- ☐ Man (2)

Q36 Hoe vaak drink je alcohol?

- ☐ Nooit (1)
- ☐ Eens per maand (2)
- ☐ 2 tot 3 keer per maand (3)
- ☐ 2 tot 3 keer per week (4)
- ☐ 4 keer per week of meer (5)

Q37 Als je alcohol drinkt, hoeveel glazen dan gemiddeld?

- ☐ 1-2 (1)
- ☐ 3-4 (2)
- ☐ 5-6 (3)
- ☐ 7-9 (4)
- ☐ 10-20 (5)
- ☐ 20 of meer (6)

Q38 Indien je kans wilt maken op de VVV bon van €20 kun je hieronder je e-mailadres invullen